

The background of the entire page is a photograph of an art installation. It features several tall, thin black vertical poles. Attached to these poles are various geometric structures made of thin, white, illuminated tubes. Some of these structures are triangular, while others are more complex, resembling interconnected triangles or larger geometric forms. The structures are lit from within, creating a bright white glow. The background is a clear sky transitioning from a deep blue at the top to a warm orange and yellow at the bottom, suggesting a sunset or sunrise. Two white diagonal lines cross the page: one from the top right towards the center, and another from the bottom left towards the center.

KUNSTPROGRAM FOR NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND

SOMEWHERE

 NATIONALPARK
SKJOLDUNGERNES LAND

STATENS KUNSTFOND

 Lejre
Kommune

KOLOFON

Titel: Kunstprogram for Nationalpark Skjoldungernes Land

© Somewhere og Nationalpark Skjoldungernes Land

Må citeres med kildeangivelse

Udgivelsesår: 2018

Redaktion: Somewhere og sekretariatet, Nationalpark Skjoldungernes Land

Grafisk tilrettelæggelse: Peter Ringtved

Kort: Geodatastyrelsen

For- og bagsidefoto: Jacob Remin, *Tetraider #1*, 2013 (detalje). Foto: Jamie Allen

Fotos i kunstprogrammet: Copyright angivet ved hvert foto

Tryk: Degn Grafisk A/S

Oplag: 300

FORORD

Nationalpark Skjoldungernes Land vil med dette kunstprogram sætte fokus på kunst i en nationalpark og på de muligheder, som kunst kan bidrage med i forhold til at skabe nye indfaldsvinkler og styrke opfattelsen af bl.a. natur, miljø, videnskab og kulturhistorie. Kunstprogrammet er udarbejdet med udgangspunkt i at understøtte, perspektivere og udvikle de fem indsatsområder i Nationalparkplan 2017-23.

Det er vores ønske, at kunsten over de næste mange år kan være medvirkende til at flere mennesker og nye målgrupper kommer ud og oplever nationalparkens rigelige indhold og ikke mindst spændvidden i den offentlige kunst. Med kunstprogrammet vil vi gerne styrke nationalparkens identitet og inspirere til tværfagligt samarbejde, aktivt medborgerskab og sammenhængskraft på tværs af interesser, generationer og geografi ved at etablere muligheder for nye samarbejder omkring kunsten, både lokalt, nationalt og internationalt.

I nationalparken vil vi gerne være nytænkende og udforske potentialet for arbejdet med offentlig kunst ved at tilbyde kunstnere nye, enestående muligheder for at arbejde i det åbne landskab. Denne tilgang skal gerne

være inspiration til efterfølgelse for andre nationalparker og kommuner, som ser muligheder i at tænke kunst ind i deres arbejdsprocesser.

Visionen er at fastholde en langsigtet ambition for kunstens rolle i nationalparkområdet ved at skabe en klar kobling til nationalparkens målsætninger. I tilknytning til kunstprogrammet vil vi derfor også arbejde med folkelige og debatskabende formidlingstiltag, der både skal sætte fokus på balancen mellem benyttelse og beskyttelse af vores natur og hvad der sker, når natur og kunst mødes.

Nationalparken ser frem til fortsat dialog med Statens Kunstfond, fagfolk og aktører i lokalområdet i forbindelse med udvikling af kunstprojekter til nationalparken.

Anne Stausholm

Formand for Kunstgruppen og medlem af bestyrelsen for Nationalpark Skjoldungernes Land

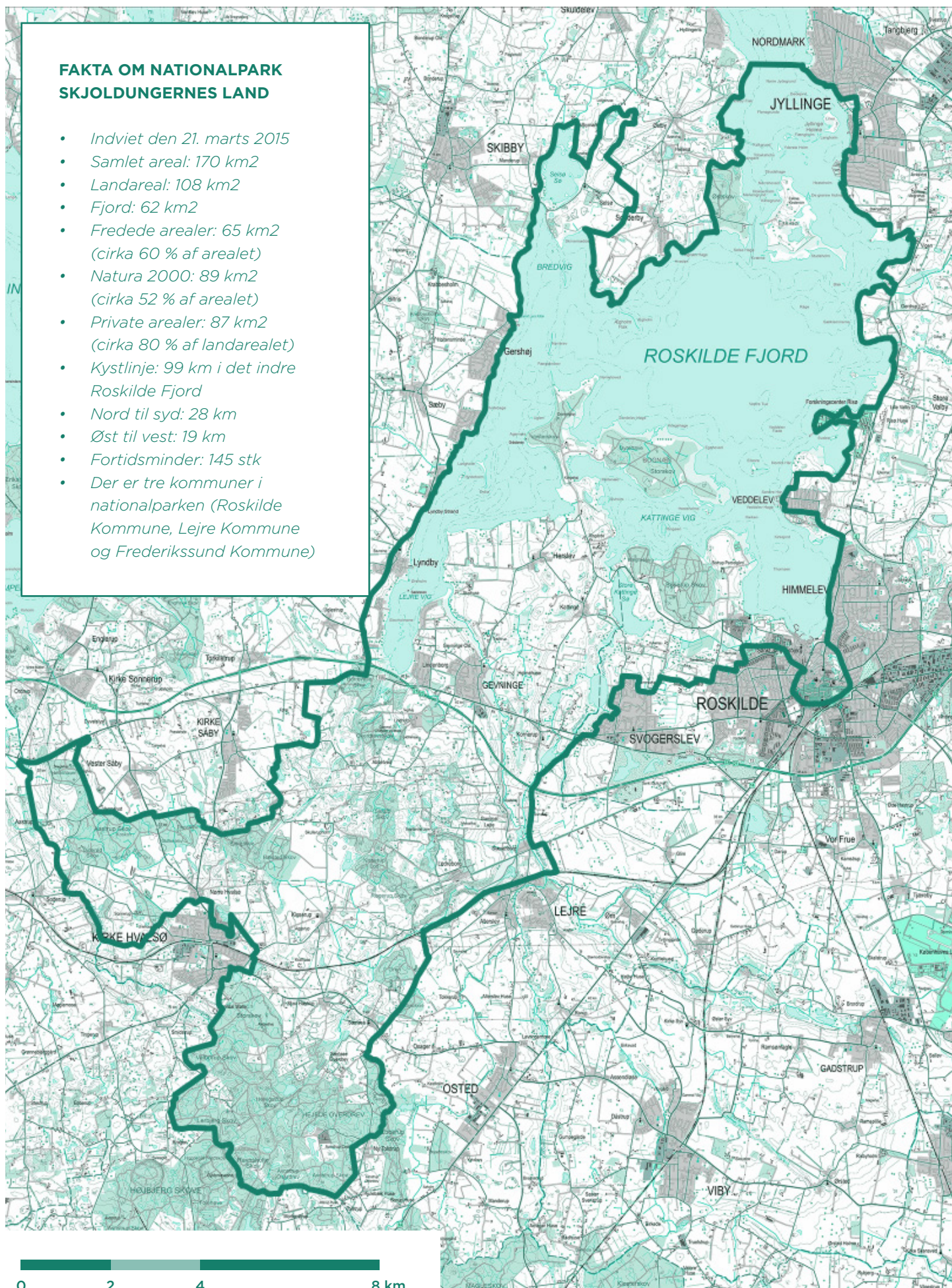
NATIONALPARKEN ARBEJDER MED FEM OVERORDNEDE MÅLSÆTNINGER:

- *Natur og landskab*
- *Kulturhistorie og kultur*
- *Friluftsliv*
- *Formidling, undervisning og forskning*
- *Lokalsamfund, erhverv og turisme*

Kunstprogrammet er inspireret af og understøtter de fem punkter. Med de viste referenceværker indikerer kunstprogrammet samtidig, at der er ønske om stærke og selvstændige kunstprojekter, der vil kunne stå alene, men som styrkes ved at indgå i regi af nationalparken.

FAKTA OM NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND

- Indviet den 21. marts 2015
- Samlet areal: 170 km²
- Landareal: 108 km²
- Fjord: 62 km²
- Fredede arealer: 65 km²
(cirka 60 % af arealet)
- Natura 2000: 89 km²
(cirka 52 % af arealet)
- Private arealer: 87 km²
(cirka 80 % af landarealet)
- Kystlinje: 99 km i det indre
Roskilde Fjord
- Nord til syd: 28 km
- Øst til vest: 19 km
- Fortidsminder: 145 stk
- Der er tre kommuner i
nationalparken (Roskilde
Kommune, Lejre Kommune
og Frederikssund Kommune)

INDHOLD

1. INDLEDNING	4
2. OMRÅDESTRATEGI	10
3. TEMAER	14
TEMA 1: BENYTTELSE / BESKYTTELSE	15
TEMA 2: MENNESKE / NATUR	34
4. FORSLAG TIL HANDLINGSPLAN 2018-2023	47
5. ORGANISATION OG PROCES	52

1. INDLEDNING

Nationalpark Skjoldungernes Land har valgt at arbejde med billedkunst som et prioriteret indsatsområde i Nationalparkplan 2017-23. Nye offentlige kunstprojekter skal være med til at formidle, fortolke og perspektivere nationalparkens historie, natur og landskab og styrke billedkunsten i området. Dette kunstprogram er en 5-årig plan, der skal sætte retningen for udvikling af nationalparkens arbejde med kunst i natur- og kulturlandskabet.

WISE RETNING OG INSPIRERE

Kunstprogrammet er et operationelt og fleksibelt redskab med retningslinjer for, hvordan det ambitiøse arbejde med at få kunst integreret i Nationalpark Skjoldungernes Land kan realiseres. Kunstprogrammet er dynamisk og skal løbende udvikles, tilpasses og dimensioneres i forhold til udviklingen af Nationalpark Skjoldungernes Land og de eksisterende rammevilkår.

Kunstprogrammet indeholder både konkrete kunstneriske tiltag, som nationalparken vil arbejde for at få realiseret og et større idékatalog med forslag til kunstprojekter og placeringer. Det er hensigten, at kunstprogrammets beskrevne temaer og referenceværker skal give en klar retning for de næste fem års arbejde og

samtidig inspirere andre aktører til at starte projekter og udvikle kunst i området.

FÆLLES KRYDSFELTER

Kunstprogrammet lægger op til, at kunsten understøtter, formidler og perspektiverer kendetegnene for Nationalpark Skjoldungernes Land. Det betyder, at kunsten bliver relateret til nationalparkens planlagte indsatser gennem kunstprogrammets temaer og referenceværker, men uden at blive underlagt den seksårige nationalparkplan. Herved opstår krydsfelter mellem kunsten og nationalparkens projekter, som kan give inspiration til kunstnere, kuratorer, rådgivere og øvrige samarbejdspartnere, som fremover bliver involveret i at udvikle kunsten i området.

VISION

Kunsten skal bidrage til flere og anderledes natur- og kulturoplevelser i Nationalpark Skjoldungernes Land og styrke nationalparkens identitet som et aktivt og overraskende sted at besøge, leve og arbejde. Kunsten skal medvirke til større lokal stolthed og engagement på tværs af fagligheder og generationer. Nationalparken skal kendes som et område, hvor kunstneriske eksperimenter, kunstnerisk kvalitet og krydsfelter mellem kunst, natur, historie og videnskab er i centrum.

- Nationalparkens Kunstgruppe

LABORATORIUM FOR KUNST OG BÆREDYGTIG UDVIKLING

Nationalparken vil gerne inspirere til og afprøve nye modeller for kunst i relation til natur og landskab og har en vision om, at området skal fungere som et laboratorium for bæredygtig udvikling. Kunstprogrammet er et ud af mange igangsatte pilotprojekter, hvis fremgangsmåder og processer skal statuere 'det gode eksempel' og kan projekteres til andre områder af andre aktører.

Kunsten i nationalparken skal kendes på spændvidden i kunstpraksisser, så både skulpturer, installationer, land-art, maleri, lydkunst, performances samt procesorienterede og deltagerinvolverende værker bliver realiseret. Herudover er det ønsket at arbejde både med lokale, nationale og internationale kunstnere. Ambitionen er at producere nytænkende og relevante kunstprojekter, der gerne må forundre, forstyrre, skabe kontrast, bringe det uventede ind og gøre os klogere på den verden, vi lever i.

KUNSTNERISK FAGLIGHED OG PRODUKTION

Kunstprogrammet er udviklet ud fra en ambition om at inddrage kunstnere som en ressource tidligt i den strategiske proces. Som optakt til udvikling af kunstprogrammet blev afholdt en workshop med fire inviterede kunstnere, der på hver sin måde tidligere har arbejdet i krydsfeltet mellem kunst og natur: Camilla Berner,

Jacob Kirkegaard, Marie Markman og Rune Bosse. Kunstnernes idéer og input har været medvirkende til valg af kunstprogrammets temaer, områdestrategi og forslag til handlingsplan.

På et åbent borgermøde blev der ytret ønske om, at nationalparken skal danne ramme om et produktionssted for kunst. Et kunstfagligt sted for udveksling, erfaring og viden for lokale kunstneres produktioner og for kunstnere inviteret til at arbejde i nationalparken. En af de første indsatser for at realisere kunstprogrammet vil derfor være at undersøge muligheden for at etablere et værksted i en af områdets tomme bygninger eller udvikle et koncept for midlertidige pop-up værksteder i naturen.

LÆSEVEJLEDNING

På de kommende sider kan du læse, hvilke af nationalparkens landskabsområder, der er udvalgt, som primære placeringer for kommende kunstneriske bidrag. Du får også en introduktion til de to temaer, som kunstprogrammet er bygget op omkring: Benyttelse / Beskyttelse og Menneske / Natur. Endelig indeholder kunstprogrammet et forslag til en handlingsplan for 2018-2023 med angivelse af mulige områder, temaer og eventuelle kunstpraksisser. Du kan også læse om organisationen bag kunstprogrammet og hvordan det er blevet til.

Som optakt til udvikling af kunstprogrammet afholdt Somewhere og nationalparken en indledende workshop. På workshoppen deltog, udover Somewhere og Nationalparkens sekretariat, kunstnerne Camilla Berner, Jacob Kirkegaard, Marie Markman og Rune Bosse, den lokale Kunstgruppe under nationalparken samt lokale aktører indenfor natur, kultur og erhvervsliv.

© Foto: Marie Markman

Billedhuggerhaven er Det Kgl. Kunstakademis åbne værksted og udstillingsrum i Skovsnogen, som er et udstillingssted i en skov ved Kibæk i Vestjylland. Værkstedet er etableret i 2016 og mimer i form og størrelse Billedhuggerhaven på Det Kgl. Kunstakademi i København. Den form for åbent værksted åbner et bredspektret mulighedsrum for akademistuderende og producerende kunstnere, hvor værkernes kunstneriske potentiale undersøges i bredere sociale, kunstfaglige og ikke mindst naturlige omgivelser.

© Foto: Søren Taaning, Skovsnogen Deep Forest Artland

Socrates Sculpture Park i Queens, New York City har etableret et åbent værksted i parken, der fungerer som et samtalerum for kunstnere og parkens gæster. Værkstedet afspejler parkens grundlæggende vision om at eksperimentere med offentlig kunst og engagere borgere og lokale. I 2016 etablerede de et udendørs workshopområde for børn, unge og voksne i forlængelse af værkstedet. Her kan borgere og besøgende stifte bekendtskab med billedkunstens forskellige produktionsmetoder. Lignende åbne og midlertidige pop-up konstruktioner kan overføres til nationalparken. Øverst: Socrates Artist Fellow Tanda Francis under arbejdet på sit værk *Take Me With You* i parkens open-air studio. Nederst: Kunstworkshop for familier i Socrates Sculpture Parks undervisningsområde "Sticks", designet af Hou de Sousa, vinder af parkens 2016 Folly/Function design-build konkurrence, udviklet i samarbejde med The Architectural League of New York.

© Foto: Kunstneren og Socrates Sculpture Park

2. OMRÅDESTRATEGI

Nationalpark Skjoldungernes Lands 170 km² strækker sig over tre kommuner, Frederikssund, Lejre og Roskilde, og udgør et stort og varieret område af herregårdslandskab, skovhøjland og fjordlandskab.

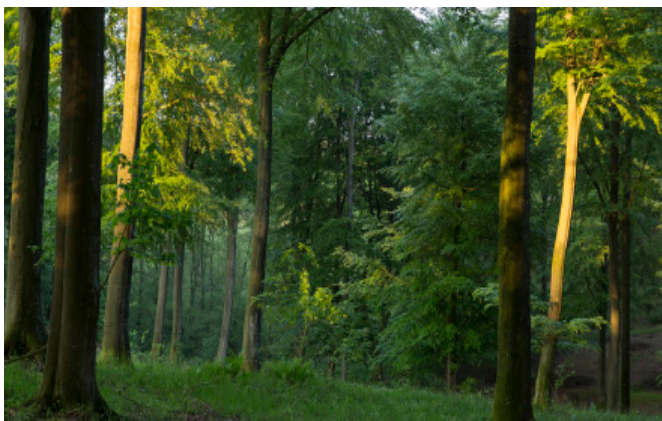
Områdestrategien er bygget op omkring land (den grønne del af nationalparken) og vand (den blå del af nationalparken) med nedslag i nationalparkens særligt kendetegnende landskabsformer, der strækker sig fra

Bidstrup Skovene i syd til området omkring Selsø i nord. Nationalparkens byer og bynære områder er fravalgt som placeringer for kunst i første planperiode, da den offentlige kunst allerede gennem mange år er blevet inddraget i forbindelse med byudviklinger, områdefornyelser m.v. Det langsigtede arbejde med kunst i det åbne land er, i modsætning hertil, mindre afprøvet i en dansk sammenhæng.

LAND DEN GRØNNE DEL

VAND DEN BLÅ DEL

LAND DEN GRØNNE DEL

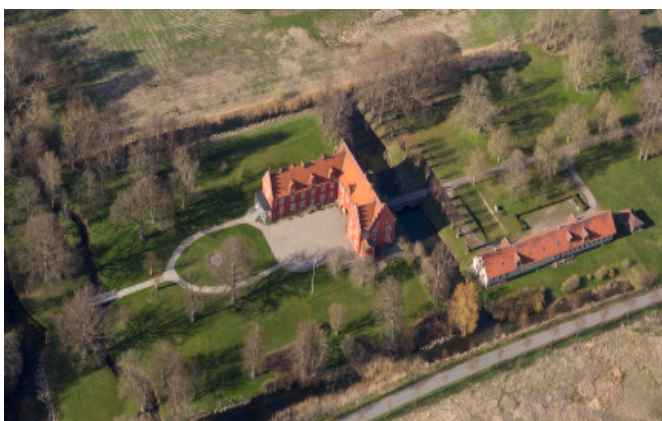
LØVSKOV

Cirka en tredjedel af nationalparkens landområde består af de gamle midtsjællandske skove, som har ligget, hvor de ligger, i mange hundrede år. Bidstrup Skovene er en del af Skovhøjlandet, som er Sjællands næststørste skovområde og Bose-rup Skov er en fredet løvskov, som vokser helt ud til kystskrænterne mod Roskilde Fjord. Begge statsskove har særlig flora og fauna, mange besøgende og veludviklet infrastruktur.

ISTIDSLANDSKABET

I nationalparken opleves et stærkt kuperet død-islandskab, som indeholder søer og mosehuller. Det bakkede terræn omkring især Lejre er dannet i forbindelse med sidste istids afslutning og den efterfølgende mellemistid. Nationalparken indeholder flere særlige geologiske hotspots, hvor jordbunden og de særlige formationer danner udgangspunkt for det landskab, som opleves i dag, og som gennem tiden har udgjort ressourcegrundlaget for befolkningen i området.

HERREGÅRDSLANSKABET

De fem godser i og omkring nationalparken udgør Danmarks største sammenhængende fredede godslandskab. I dette findes en smuk landskabelig kombination af agerland, overdrev, kuperede skove, vådområder, lokale hengemte naturområder, hegn, gærder og en rigdom af fortidsminder. Områderne er interessante både geologisk, biologisk og kulturelt.

SKJOLDUNGESTIERNE

Skjoldungestierne er vandreruter på sammenlagt 40 km, der snor sig ud og ind gennem det varierede natur- og kulturlandskab og forbi en række af de vigtigste udflugtsmål i nationalparken. Enkelte steder på stien er etableret kunstprojekter: *Kuglen* af Jørn Hansen, Olaf Manske Andersens Skulpturhave og Peter Brandes' *Hov, Hjelme, Hest efter Skjold*.

VAND DEN BLÅ DEL

VANDVEJENE OG SEJLRENDERNE PÅ ROSKILDE FJORD

Roskilde Fjord udgør en tredjedel af Nationalpark Skjoldungernes Land. Der findes mange "vandveje" i form af sejlrotebåde op gennem fjorden, samt ind og ud af fjorden. M/S Sagafjord, Dampskibet Skjelskør, Maritimt Forsøgscenter og Vikingeskibsmuseet tilbyder sejlture på Roskilde Fjord.

HAVNENE LANGS FJORDEN

På den 99 km lange kystlinje findes ti havne med forskellige kapacitetsstørrelser og faciliteter. Roskilde Fjord er på top 10 over mest anvendte steder til blåt friluftsliv i Danmark og det er særligt koncentreret omkring lystbådehavnene samt farvandet ud for havnene. Fjorden er samtidig udpeget til internationalt beskyttelsesområde.

FJORDSTIEN

Fjordstien er en 275 km vandre- og cykelsti, der strækker sig hele vejen rundt om Roskilde Fjord og Isefjorden. Den følger gamle mark- og skovveje og kommer mange steder helt tæt på kysten. Fjordstien udgør sammen med Skjoldungestien hovedfærdselsåren for naturmødet i nationalparken og krydser flere steder med andre ruter.

3. TEMAER

Kunstprogrammet er bygget op omkring to temaer, der skal fungere som overordnede retningslinjer og give inspiration til de kunstnere, kuratorer, samarbejdspartnere, rådgivere m.v. der gennem den 5-årige periode skal være med til at udvikle kunst i nationalparken.

TEMA 1

BENYTTELSE / BESKYTTELSE

Temaerne beskriver forskellige optikker, som nationalparken kan betragtes ud fra. For det første, hvordan nationalparkens forskellige områder og forbindelser på en bæredygtig måde kan gøres tilgængelige, overraskende og attraktive for flere besøgende. For det andet, hvordan nationalparkens historie og menneskets relation til naturen kan føre til viden, debat og engagement om datidens og fremtidens natur og landskab.

TEMA 2

MENNESKE / NATUR

Under begge temaer henvises til inspirations- og referenceværker fra både ind- og udland. De to temaer skal ikke forstås uafhængigt af hinanden, men som dynamiske størrelser, hvor et kunstprojekt kan figurere under begge temaer samtidig. Under begge temaer peges samtidig på forskellige kunstpraksissers mulige rolle i nationalparken og hvordan spændvidden i kunstnerisk skala og varighed kan give perspektiver på indsatserne i Nationalparkplan 2017-23.

TEMA 1

BENYTTELSE / BESKYTTELSE

Nationalparkens formål er at udvikle, sikre og bevare enestående dansk natur, landskaber og kulturhistoriske værdier. Områdets natur, geologiske formationer og kulturhistoriske værdier skal gøres tilgængelige og synlige for borgere, danskere og turister og der skal sikres adgang til områdets unikke og særlige natur- og kulturoplevelser, men også til mere gemte eller glemte naturperler.

En af nationalparkens store opgaver er at skabe balance mellem 'benyttelse og beskyttelse'. Når flere mennesker bevæger sig ud og oplever den særlige, danske natur, skal naturperlerne og det kulturhistoriske landskab i højere grad bevares. Kunstneriske processer kan være et af midlerne til at tænke anderledes og finde nye veje til bæredygtigt friluftsliv og turisme, og ikke mindst at bevidstgøre om og perspektivere de aktuelle udfordringer, som naturen står overfor.

Temaet Benyttelse / Beskyttelse har dermed fokus på, hvordan vi bevæger os rundt i nationalparkens skov-, herregårds- og fjordlandskab. Både på stisystemer, på fjorden, i fredede områder, i vilde naturområder, i biodiversitetsskove m.v.

Det er en ambition, at kunsten både realiseres som fysiske værker af midlertidig og permanent karakter eller i form af procesorienterede værker, hvor kunstprojektet kan være immaterielt og i højere grad udgøre en "forbindelse" mellem steder, personer eller områder i form af performances, vandringer, fortællinger eller stafetter:

"I idéen om en stafet finder en overlevering eller form for udveksling mellem mennesker sted. I et landskab fyldt med historiske spor, som Nationalpark Skjoldungernes Land, ligger der et spørgsmål om evig overlevering til fremtiden. I en fjern fortid var stafetten en måde at viderebringe et budskab mellem mennesker. En rytter red som bud, for at en ny rytter tog over etc. Eller, som det har været anvendt i mange kulturer, lod man bål tænde på de højeste tinder i landskabet; et bål blev tændt, som kunne ses på en anden høj, som gav signal til næste høj etc., måske med bud om at fjenden var på vej. Alt afhængig af det givne sted og det givne fokus kan en stafet udvikles til nationalparken med få eller mange involverede, over kortere eller længere tid, enten med et permanent output i form af et synligt kunstprojekt eller i form af udelukkende mundtlige og immaterielle overleveringer".

– Camilla Berner, kunstner

KUNSTPROJEKTER INDEN FOR TEMAET BENYTTELSE / BESKYTTELSE KAN UDVIKLES I FORM AF:

- *Temavandring, lydvandring (vandring, hvor man guides via hovedtelefoner) eller alternative wayfindings med fokus på særlige indsatsområder eller i form af debatterende eller poetiske indslag*
- *Udstillinger eller enkelte værker langs Skjoldunge- eller Fjordstien*
- *Værker eller performances i lokale stisystemer*
– f.eks. Det Historisk-Peripatetiske-Genealogiske Akademi på Ledreborg
- *Stafetter i lokalområderne fx i form af fortællinger eller med planter, kulturhistoriske kendetegn m.v.*

REFERENCEVÆRK

Tema- eller lydvandring

Elsebeth Jørgensen: "*Langs Stien...*"

2011-2013

© Foto: Morten Schjødt

Et poetisk og konceptuelt montageværk udviklet til et fysisk morænelandskab og til det virtuelle rum. Montageværket er udviklet som del af "Kunstruten mellem Bjergby og Mygdal" i det nordvestlige Vendsyssel Kommune. Værket blev realiseret i december 2011 som et website med 15 dele: www.langsstien.dk. I oktober 2013 blev værket etableret fysisk med skiltning og lyttestationer i landskabet.

REFERENCEVÆRK

Tema- eller lydvandring

Jacob Kirkegaard, under optagelse til *STIGMA*, Fukushima, Japan 2014

© Foto: Takashi Arai

Inspireret af hængende japanske folde-ud landskaber, har Kirkegaard udviklet et video- og lydværk, hvor en række landskaber blæses op på en 5 meter horizontal skærm med tilhørende lydside optaget lokalt i landskaberne. Kirkegaards lydværker forholder sig til idéen om, at der er lyd i alt. Han optager lyde i naturen, under vand, resonansen af forladte rum, toner

dybt inde i øret m.v. I en kombination af videnskabelige undersøgelser og kunstneriske iscenesættelser demonstrerer han, hvordan lyd ofte underprioriteres i den moderne visuelle verden. I nationalparken er der rige muligheder for at sætte fokus på et område, en art eller et emne gennem lyd, både fysisk og digitalt.

REFERENCEVÆRK

Udstillinger eller enkelte værker langs Skjoldunge- og Fjordstien

Jenny Holzer, *Wanås Wall*, Wanås Konst 2002 (detalje)

© Foto: Mattias Givell

Holzer arbejder primært med tekst og har til Wanås fået en række af sine tidligere tekster udformet som inskriptioner i den lange stenmur, der omgiver parken. Teksterne omhandler forskellige politiske, filosofiske, sociale og personlige aspekter. I nationalparken er det

oplagt at arbejde med tekst, enten skrevet i sten, med plantevækst eller i andet permanent eller midlertidigt materiale alt afhængig af hvilke temaer, historier eller steder, der skal forbindes eller styrkes.

REFERENCEVÆRK

Udstillinger eller enkelte værker langs Skjoldunge- og Fjordstien

Hesselholdt & Mejlvang, *Points of Unity*, 2018

© Foto: Big Media

Points of Unity består af 50 billboards i centrum af Kiev, Ukraine. Med simple håndmalede og forstørrede akvareller mimer billederne det ukrainske flag, blå foroven og gul forneden, men symbolsk sammensat af en grøn stribe, der både er den farve, som opnås, når gul og blå blandes, men også er farven på håb og forsoning. Billboardsne hang den første måned som vist øverst. Efter en måned tonede en række statements frem på akvarellerne: Let's look for points of Unity, Be a beautiful force together og THIS MOMENT is the beginning. Værket er et eksempel på, hvordan offentlig kunst med enkle greb kan indarbejde en proces, der forandrer og forstærker værkets fremtoning og budskab. Et poetisk og kritisk værk med fokus på fælles forståelser mellem mennesker og den måde vi interagerer med hinanden og drømmer om fremtiden. I nationalparken kan kunsten på samme måde spille en visuel rolle i forhold til at kommentere på eller perspektivere et aktuelt emne på et eller flere placeringer langs stisystemerne og over en kortere eller længere periode.

REFERENCEVÆRK

Udstillinger eller enkelte værker langs Skjoldunge- og Fjordstien

Molly Haslund, *Three Double Wall Bars*, 2014 med tilhørende instruktionsperformance *Constant Hanging*, 2014. Del af Wanås Konsts permanente samling

© Foto: JLSchou

Haslunds skulpturer udføres ofte i kendte redskaber, som fx gynger, ribber eller passere. Redskaberne fordobles, forstørres eller udføres i serier og skal aktiveres gennem en kollektiv koreografi. Værkerne realiseres med instruktioner i form af en manual og skiltning ved værkerne.

REFERENCEVÆRK

© Foto: Henrik Bruun

Nationalparken rummer et andet særegent stisystem: Det Historisk-Genealogisk-Peripatetiske Akademi, også kaldet Dyrehaven. Det er anlagt i 1757-62, efter oplysningstidens idealer med buster, skulpturer og obelisker, hvor besøgende skulle vandre rundt og blive klog på historien og historiske personers slægt-

skab. Kendskabet til "lærehaven" og idéen om et sted, hvor nationalparkens gæster bevæger sig rundt skal bevares, men føres op til nutidens "lærdom" og historie. På billedet ses en af skulpturerne, som den fremstår i parken i dag.

REFERENCEVÆRK

Værker på lokale stisystemer, fx i Det Historisk-Genealogisk-Peripatetiske Akademi

Jeannette Ehlers og La Vaughn Belle *I am Queen Mary*, 2018

© Foto: David Berg

Skulpturen er et mindesmærke over Danmarks fortid som kolonimagt og en hyldest til oprør mod racisme og menneskehandel. Mindesmærket blev afsløret i april 2018 foran Vestindisk Pakhus i København. Queen Mary var en kvindelig oprørsleder, der stod i

spidsen for Danmarks første arbejderoprør i kolonierne. I dag har hun helgenstatus på St. Croix. I Danmark kender vi hende knap, selvom hun sad fængslet her. Projektet stiller skarpt på vores kulturarv og sætter spørgsmålstejn ved vores nationale selvforståelse.

REFERENCEVÆRK

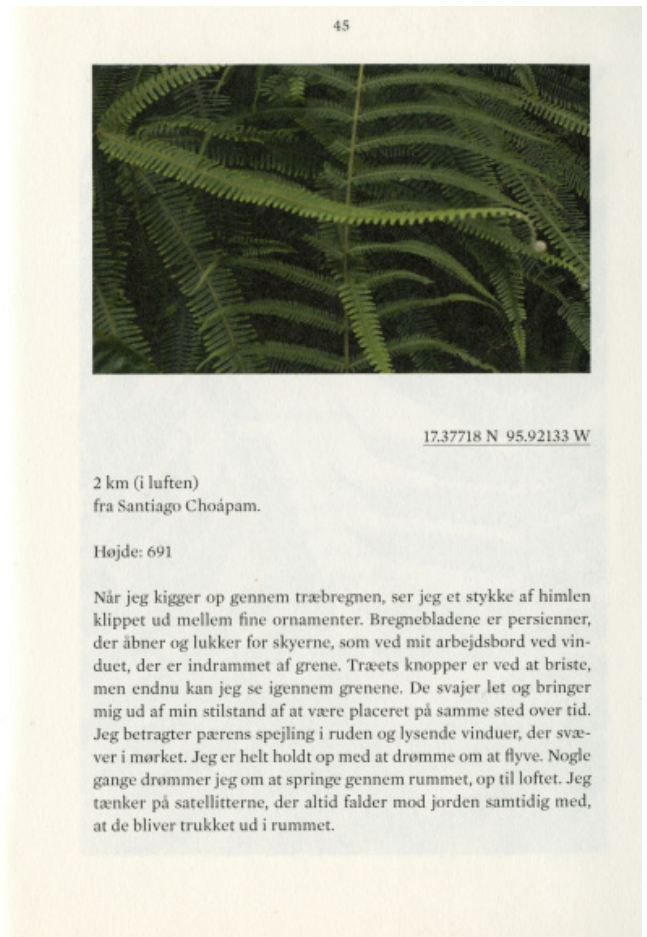
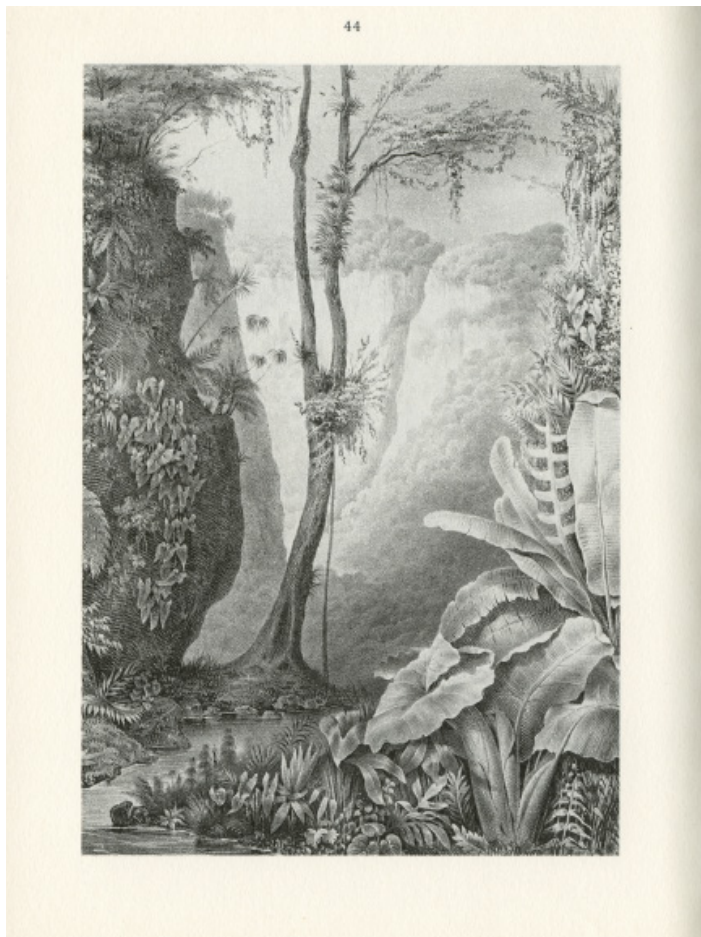
Udstillinger eller enkelte værker langs Skjoldunge- og Fjordstien

Tadashi Kawamata, *View Tower Wanås*, Wanås Konst, 2014

© Foto: Andreas Pluskota

Kawamata har til Wanås Konst bygget to platforme i trætoppene, som publikum kan træde op i og få udsigt over parken, helt specifikt Maya Linns landart værk *11 Minute Line* fra 2004. Kawamata har udviklet en lang række skulpturer placeret i toppen af huse, tårne, master og træer. I nationalparken er det oplagt at tænke i kunstprojekter, der får besøgende til at kigge op, ikke kun på trækroner, men også på kunstprojekter af mere poetisk eller overraskende karakter.

REFERENCEVÆRK

Temavandringer

Pia Rönicke, *The Cloud Document*, 2017

© Foto: Kunstneren og Nis Rømer

The Cloud Document er et eksempel på et flerstrengt kunstprojekt, der omfatter kunstnerens researchrejse i fodsporene på den danske botaniker Frederik Liebmanns plantesamling fra Mexico, en film om processen, en udstilling, en publikation og en "walk and talk" v/ Gåafstand (gaaafstand.blogspot.dk v/ billedkunstnerne Pia Rönicke og Nis Rømer) til Naturhistorisk Museums Herbarium, hvor de indsamlede planter fra research og udstilling opbevares. Lignende processer kan igangsættes i forhold til nationalparkens arter, begivenheder, personer etc. Øverst: Udsnit fra publikationen *Skydokumentet*. Nederst: Video still fra udstillingen *The Cloud Document*.

REFERENCEVÆRK

Stafetter eller overleveringer

Camilla Berner, *Vandrende buket*, 2015

© Foto: Barbara Katzin

Et processuelt og borgerinddragende kunstprojekt, hvor borgerne samlede buketter til hinanden og gav stafetten videre til naboer, venner og medborgere. Undervejs tog borgerne billeder af buketterne, som afslutningsvist blev omsat til postkort til salg i den lokale købmand. Buketterne fik hver en videnskabelig

dimension i form af en artsliste, hvor alle planter blev noteret og beskrevet. *Vandrende buket* gav samtidig en pejling af, hvilke planter, der var karakteristiske for området og hvilke værdier planterne blev tillagt. Projektet forenede videnskab, fællesskab og antropologi i ét.

**KUNSTPROJEKTER INDEN FOR TEMAET BENYTTELSE / BESKYTTELSE
KAN UDVIKLES VED AT UNDERSTØTTE, PERSPEKTIVERE ELLER
FORTOLKE FØLGENDE INDSATSER FRA NATIONALPARKPLAN 2017-23:**

- *3.3 Styrkelse af friluftslivsfaciliteter*
- *3.1 Alle ud i det fri – Naturvejledning, der får nye grupper ud i naturen*
- *5.1.2 Lokalt engagement gennem arrangementer*
- *2.4 Lokal viden og traditioner, fx 2.4.2 Mands Minde*

For at få flere til at benytte områdets særegne natur ligger der en stor opgave i at synliggøre nationalparken og give besøgende mulighed for at få mere viden om stederne, både inden de besøger nationalparken og når de er i området. Der er brug for at synliggøre porte/indgange til nationalparken, sammenhænge mellem områder, væsentlige steder m.v. Kunsten kan her få en central rolle i forhold til at synliggøre natur, landskab og kulturarv.

"...landart og stedsspecifikke kunstprojekter skal anvendes specifikt til at aktivere nationalparkens område og til at få folk ud i naturen, se og mærke den og bevæ-

ge sig steder hen, de normalt ikke kommer. Kunsten skal give de besøgende nye perspektiver på området, naturen eller andre aktuelle emner, og kunsten skal muliggøre nye måder at se og opleve omgivelserne eller naturen på(...)... Kunstprogrammet skal lægge op til strategiske placeringer af landart eller stedsspecifikke kunstprojekter, enten som punkter på en strækning, på udvalgte mindre kendte områder, en ø, en kyststrækning eller på toppen af en morænebakke, som et udsigtspunkt. Punkter man ønsker at forbinde og sende folk ud på vandringer imellem."

- Rune Bosse, kunstner

REFERENCEVÆRK

Synliggørelse af naturperler gennem udsigtspunkter

Hans Rosenström, *Shoreline*, 2017

© ARoS Triennial *The Garden - End of Times, Beginning of Times*. © Foto: Anders Sune Berg

Placeret øverst på en bakke med udsigt over Århus Bugt skaber lydskulpturen en port i landskabet. Lydsporet, der er skrevet i samarbejde med den palæstinensiske digter Farah Chamma, omhandler forholdet mellem natur og samfund, hvordan de er skabt og forbindelsen mellem dem. Skulpturen refererer samtidig til den tyske romantiker Caspar David Friedrichs

maleri *Klosterfriedhof im Schnee*, 1817/1819, som blev ødelagt af bombefly i 1945. Nationalparkplanens formidlingsdel rummer idéen om at udvikle porte eller vinduer til parken. Her er det oplagt at trække kunsten ind som en slags 'trædesten', der kan fungere som indgange til parken eller inspirere besøgende til at gå på opdagelse i hele nationalparken.

REFERENCEVÆRK

Synliggørelse af naturen

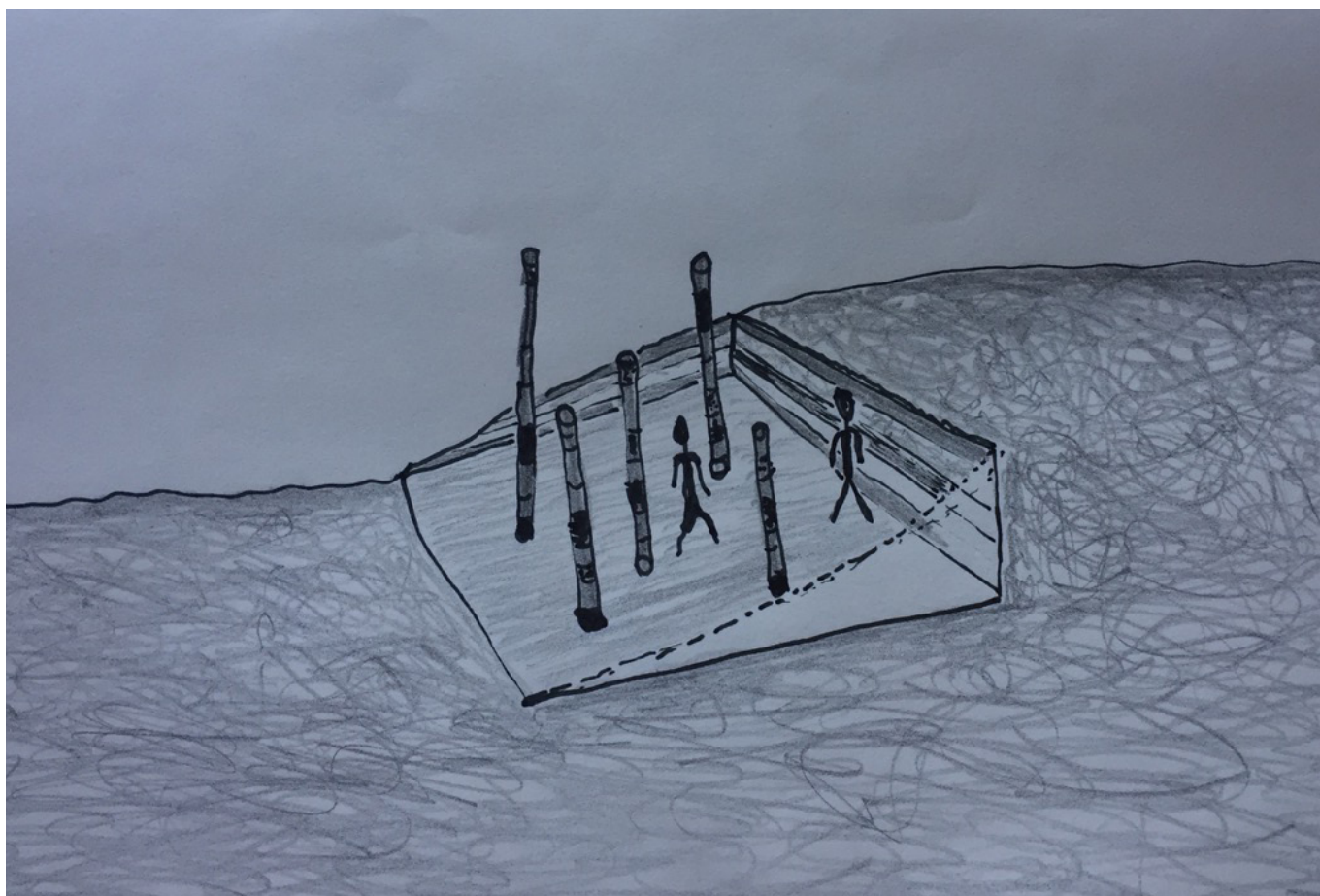
Studio ThinkingHand & Nana Francisca Schottländer,
Relationscape, 2018

Indgangene eller portene til nationalparken kan samtidig være med til at give specifik viden om en art, et område eller en problematik. Installationen *Relationscape* undersøger fire tilgange til mødet og udvekslingen mellem natur og menneske – kultivering, arkivering, imitation og spejling. Disse perspektiver repræsenteres af runde skiver ophængt i en spiralformet portkonstruktion. Hver af skiverne har sit eget forhold til materialitet, tema og dialog, i en variation over svampenes og mikroorganismernes verden, i både opdyrket, indsamlet og sammensat forstand. Tilsammen danner skiverne en åben rumlig undersøgelse af biologiens rige for at søge skridtet videre end en ren menneskecentreret forståelse, på tværs af artsforskelle, skalaer, tider og relationer.

© Foto: Studio ThinkingHand

Kunsten i nationalparken skal omfatte kunstneriske praksisser, hvor tværfaglighed, undersøgelse og proces er i centrum og hvor værkerne befinder sig mellem en videnskabelig og kunstnerisk praksis. Kunsten skal ikke nødvendigvis tilføre området noget nyt. Den kan som et åbent laboratorium indgå i en langt mere fysisk og sanselig interaktion med landskabet, fx i form af at flytte på eller transformere naturen for at gøre opmærksom på

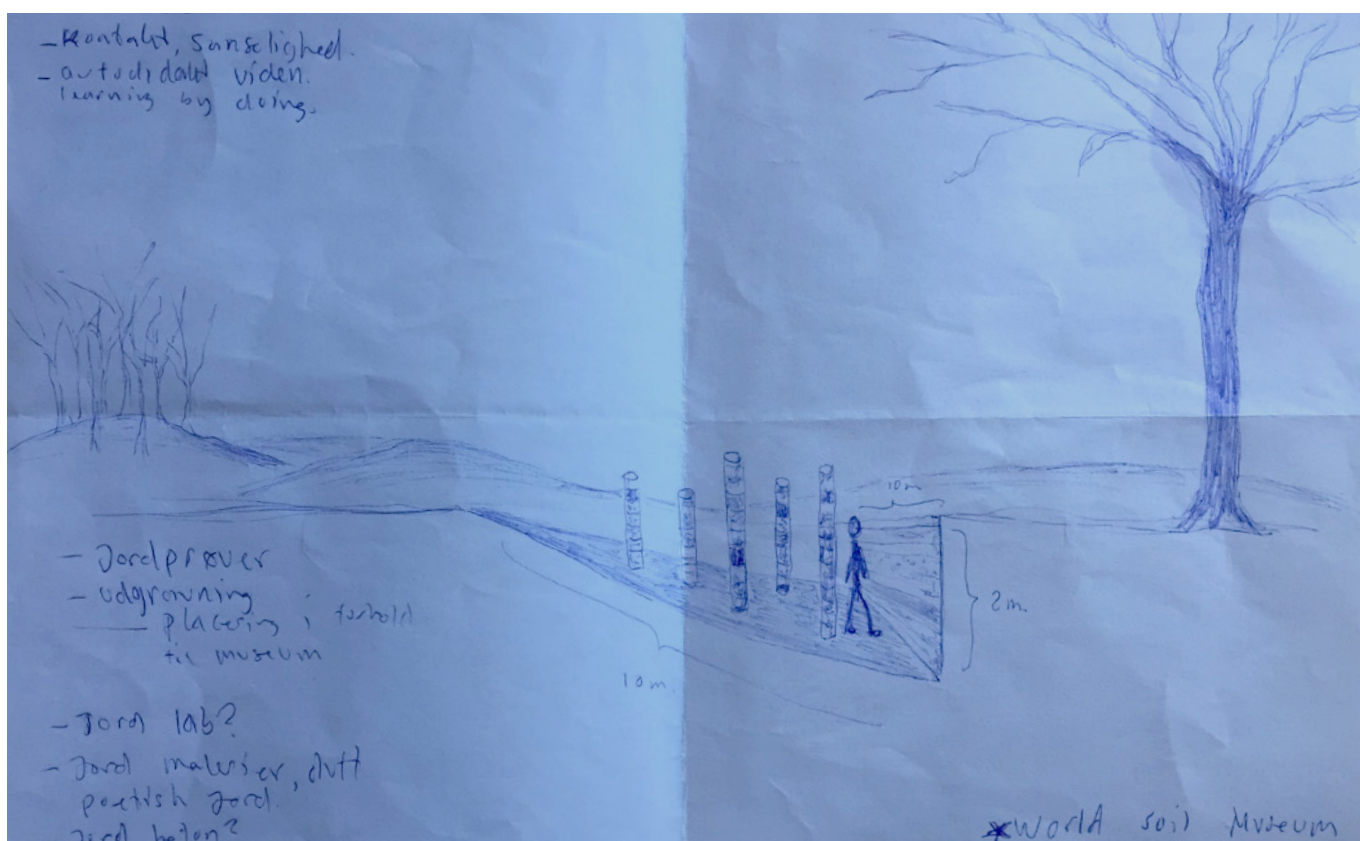
det allerede eksisterende og give en anderledes indsigt i natur, landskab og miljø. En sådan sanselig og erfaringsbaseret produktion og tilegnelse af viden opfordrer til deltagelse fra borgere i forskellige aldre, enten i udviklingen af eller i det færdige kunstprojekt. Derudover ligger der store potentialer i at udvikle kunstprojekterne i samarbejde med tværfaglige aktører i form af forskere, lokale foreninger, museer, universiteter m.v.

REFERENCEVÆRK

Rune Bosse, *World Soil Museum*, 2017
(indledende skitse/idé, som kunstneren ikke har researchet på)

© Rune Bosse

REFERENCEVÆRK

Rune Bosse, *World Soil Museum*, 2017

(indledende skitse/idé, som kunstneren ikke har researchet på)

© Rune Bosse

World Soil Museum består af en stor kile skåret ned i jordoverfladen eller ind i en bakke. Et museum for jord, som besøgende skal bevæge sig ned i for at opleve. En fysisk nedsænkning i jorden, hvor jordlagene kan undersøges i skæringen eller i jordsøjler.

En synliggørelse og formidling af landskabelige og geologiske værdier på et sanseligt konkret plan, der aktiverer flere sanser på én gang. Projektet kan tilpasses i størrelse alt efter den landskabelige skala, lokale fredninger og tilladelser.

KUNSTPROJEKTER INDEN FOR TEMAET BENYTTELSE / BESKYTTELSE KAN UDVIKLES I FORM AF:

- *Landart*
- *Synliggørelse af naturperler gennem udsigtpunkter*
- *Undersøgelse og synliggørelse af naturen i form af undervisningsstationer eller i samarbejde med borgere*
- *Genopførelser / "re-entactments" af særlige steder, bygninger eller begivenheder*

REFERENCEVÆRK

Landart eller andre stedsspecifikke kunstprojekter
Agnes Denes, *The Living Pyramide*, 2015

© Foto: Kunstneren og Socrates Sculpture Park

The Living Pyramide er en pyramideformet skulpturel intervention i landskabet formet i samarbejde med flere hundrede lokale, der hver har plantet et frø i pyramidens terrasser.

REFERENCEVÆRK

Performances på centrale steder i nationalparken

Olivier Grossetête, *Øm Kloster genopstår*, eSCAPE, 2017

© Foto: Lars Clement

Projektet er del af Skanderborg Kommunes projekt eSCAPE, som sammentænker kunst, arkæologi og turisme. Øm Kloster blev genopført i pap i samarbejde med flere hundrede frivillige borgere. Gavlen rejste sig mere end 17 meter over jorden, præcist som

gavlen i kirkens storhedstid. Et døgn efter blev kunstprojektet væltet og smidt ud. Lignende midlertidige monumenter kan opføres i nationalparken enten for at markere et særligt sted eller en særlig begivenhed.

KUNSTPROJEKTER INDEN FOR TEMAET BENYTTELSE / BESKYTTELSE KAN UDVIKLES VED AT UNDERSTØTTE, PERSPEKTIVERE ELLER FORTOLKE FØLGENDE PUNKTER FRA NATIONALPARKPLAN 2017-2023:

- 4.4.2 Vinduer, porte og knudepunkter
- 3.2 Bæredygtigt friluftsliv
- 4.5 Nationalparken som klasseværelse – herunder 4.3.2 Blå og grønne klasseværelser
- 4.1 Formidling og synliggørelse af nationalparkens natur og kulturhistorie
- 1.7.1 Kortlægge landskabelige værdier

TEMA 2

MENNESKE / NATUR

I nationalparkens logo er aftegnet en fibel med form som et uendelighedstegn, der symboliserer fortid og fremtid. Nationalparken rummer et unikt kulturhistorisk landskab og alt udviklingsarbejde står på skuldrene af det, som er sket og gjort i fortiden. Samtidig skal nationalparken være med til sikre en bæredygtig fremtid og turde være forgangssted for nye valg og veje at gå inden for samspillet mellem natur og mennesker.

Navnet Skjoldungernes Land lægger op til at menneskets forhold til naturen bearbejdes kunstnerisk, ikke kun bagudrettet, men også fremadrettet i forhold til, hvordan vi nu og i fremtiden lever og skal leve i sam eksistens med naturen. Vi lever i dag i en ny geologisk tidsalder, den antropocæne, der betegner en periode, hvor skellet mellem natur og kultur er opløst i takt med, at menneskets påvirkning af naturen kan spores geologisk, bl.a. i form af klimaforandringer, forsurening af verdenshavene, øgede vandstande, tab af biodiversitet, affalds- og plastikudfordringer m.v.

I forlængelse af temaet Benyttelse / Beskyttelse er det naturligt at spørge, hvad det er for en natur vi beskytter. Hvad er det for et landskab vi bevarer, og hvilken tilstand i naturen ønsker vi som mennesker at fastholde i dag - og ikke mindst, hvordan kan disse spørgsmål bearbejdes kunstnerisk?

En ide kunne være, at: *"forankre samtidskunsten i det sammenfald, der gennem de seneste 100 år har fundet sted mellem kunsten og udviklingen af vores natursyn; hvordan vi har adopteret en opfattelse og forestilling om den "rigtige" danske natur ud fra en række ikoniske landskabsmalerier fra det 19. århundrede"....(...)... Nationalparken er et område og et sted, hvor naturen og mennesket er og har været to forbundne størrelser og hvor sporene af menneskene gennem flere årtusinder er synlige, fiktive og autentiske. På den måde er menneskets natur langsomt blevet skabt i mange versioner. Og at beskytte et stykke natur er jo også en form for menneskelig indgriben."*

- Camilla Berner, kunstner

KUNSTPROJEKTER INDEN FOR TEMAET MENNESKE / NATUR KAN UDVIKLES INDEN FOR EN LANG RÆKKE KUNSTNERISKE PRAKSISSE:

- *Samtidskunst i dialog med ældre værker af kunstnere fra området fx L.A. Ring og hans tilknytning til Skt. Jørgensbjerg, Skt. Agnes og Roskilde Domkirke. Et sådan greb kan anvendes som afsæt for at diskutere natursyn gennem forskellige tider*
- *Samlinger i form af en frøbank, planteindsamlinger eller kortlægning af lyd*
- *Debatter/performances/værker om det antropocæne landskab - f.eks. med fokus på vand som ressource*
- *Tværfaglige pilotprojekter indenfor landskabsforvaltning ved udvikling af planter, vådområder eller havnehaver*
- *Borgerinddragende performances omkring naturforvaltning for børn og voksne*

REFERENCEVÆRK

Samtidskunst i dialog med ældre værker

Camilla Berner, *Under Plov. Ligger Land. Under Himmel*, 2018

© Foto: Sebastian Schiørring

Under Plov. Ligger Land. Under Himmel er en gyvel-beklædt pavillon, der er inspireret af den pavillon, som Faaborg Museums stifter i 1913 fik maleren Peter Hansen til at tegne og opføre til et særligt udsigtspunkt over Svanninge Bakker. Pavillonen blev fjernet i 1977. Berners pavillon er opbygget af genbrugstræ og gyvel, en invasiv art, der er massivt til stede i de fredede Svanninge Bakker og tager det meste af udsigten fra det bakkede landskab. Normalt holdes gyvelen i ave af naturen selv ved at fryse tilbage i de kolde vintre, men da vintrene bliver varmere og kvælstofmængden i luften er forøget, kategoriseres gyvelen i dag som en invasiv art, umulig at styre for

mennesket. Kunstprojektet sætter et paradoks på spidsen: Svanninge Bakker som urørt af mennesket og ploven, men alligevel med spor efter mennesket overalt. Berner spørger i forlængelse af det, *hvad* natur er, og hvad det er for en natur, vi freder? Pavillonen er udviklet som én ud af flere pavilloner til vandrestillingen *Jordforbindelser – Dansk maleri 1780-1920 og det antropocæne landskab* på Faaborg Museum, Fuglsang Kunstmuseum, Ribe Kunstmuseum og Den Hirschsprungske Samling, København. Ved hvert nyt museum iklædes pavillonen en ny invasiv plante, som er karakteristisk for området.

REFERENCEVÆRK

Samlinger, fx en frøbank, planteindsamlinger eller lyd
Maria Thereza Alves, *Seeds of Change: A Ballast Seed Garden*, 2012-2016, Bristol

© Foto: Max McClure og Bristol City Council, Arnolfini og University of Bristol Botanic Garden

Et on-going kunstprojekt, hvor Alves indsamler frø fra havneområdets ballast rundt om i verden. Når skibsbal- last som sand, sten, jord, mursten m.v. fjernes og lastes fra forskellige skibe blandes forskellige kontinenters frø og dermed kan et bredere historisk og politisk landskab samles eller kortlægges. *Seeds of Change: A Ballast Seed Garden* er et forsøg på at genetablere ballastflora- ens komplekse historie.

Camilla Berner foreslår i stil med dette at udvikle en frø- bank, der gennem vandringer kortlægger alle frøsorter og plantearter i nationalparken. Frøbanken kan samles i en installation i naturen, fx i en bakke. De botaniske indsamlinger kan foretages i samarbejde med borgere: *"Planter har selv sagt haft en helt afgørende rolle i men- neskets mulighed for at kunne etablere sig og blive i dette område. Kan et kunstnerisk greb indtage en posi- tion i forhold til dette gennem planternes historie; hvilke planter har haft afgørende betydning for overlevelse, før og nu? ...(...)... hvordan hænger det lokale sammen med det globale? Er der en plantegruppe eller arter, man ikke fortæller om, når man fortæller om "brandet" Skjoldun- gernes Land; er der planter, man bekæmper og ikke ønsker - og hvilken historie fortæller de?"*

REFERENCEVÆRK

Debatter/performances/værker om det antropocæne

Heather og Ivan Morison, *YOU ARE LOST*, 2014.

Kommissioneret af Province of Drenthe, CBK Drenthe og Kinsale Festival, Irland, 2014

Foto: Ivan Morison. © Studio Morison

YOU ARE LOST var åbningsværket til Kinsale Festival og bestod af egetræsplanker sammensat til sætningen: *YOU ARE LOST*. Processen op til blev udført i samarbejde med lokale borgere. Morison er kendt for stor-skala værker og performances. Deres kraftfulde værker sætter ofte fokus på det rå og ødelæggede i livet, på den mørke side af den menneskelige natur og på apokalyptiske fremtidsvisioner og går i den forstand imod de mere bekræftende tendenser inden for offentlig kunst.

REFERENCEVÆRK

[Debatter/Performances om det antropocæne](#)

Søren Aagaard, *Edulis*, performance, Statens Museum for Kunst, 2017

© Foto: Magnus Kaslov

Edulis – en østersbar blev afholdt som del af SMK² på Statens Museum for Kunst i forbindelse med et ud af tre events, der fusionerede mad og kunst. Udgangspunktet for *Edulis – en østersbar* er den danske limfjordsøsters og bestod, ud over performancen og de installerede elementer, af videokunstværket *Tåge og Lys*, der handler om østersrejsen i de danske guldaldermaleres fodspor. Fra køkkenmøddinger over fattigmandskost til nyt nordisk køkken. Værket refererer til, hvordan guldaldermalerne favoriserede særlige landskabsmotiver og dermed, hvordan vi stadig former landskabet efter guldalderens idealbilleder. En lignende performance kan udføres i nationalparken i forhold til et aktuelt emne, en art eller et område, der har forandret sig gennem tiden.

REFERENCEVÆRK

Debatter/performances/værker om det antropocæne
- med fokus på vand som ressource

Raqs Media Collective, *More Salt in Your Tears*, 2011

© Foto: Contemporary Art Archipelago, Turku and
Raqs Media Collective

More Salt in Your Tears sætter fokus på den voksende mængde af salt i verdenshavene og på de omfattende konsekvenser for havets økosystem. Skulpturen er udviklet med udgangspunkt i det nuværende lave saltindhold i det finske øhav, der er truet pga. klimaforandringer og i fremtiden vil være mere salt end menneskets tårer. Tekstskulpturens bogstaver er udviklet i stålkonstruktioner med monterede spejle, som "visualiserer" havets tanker, i og med, at teksten gradvist ændrer udseende, som tiden går pga. saltet fra vandet.

REFERENCEVÆRK

Debatter/performances/værker om det antropocæne - med fokus på vand som ressource

Alex Hartley, *Nowhereisland*, 2012

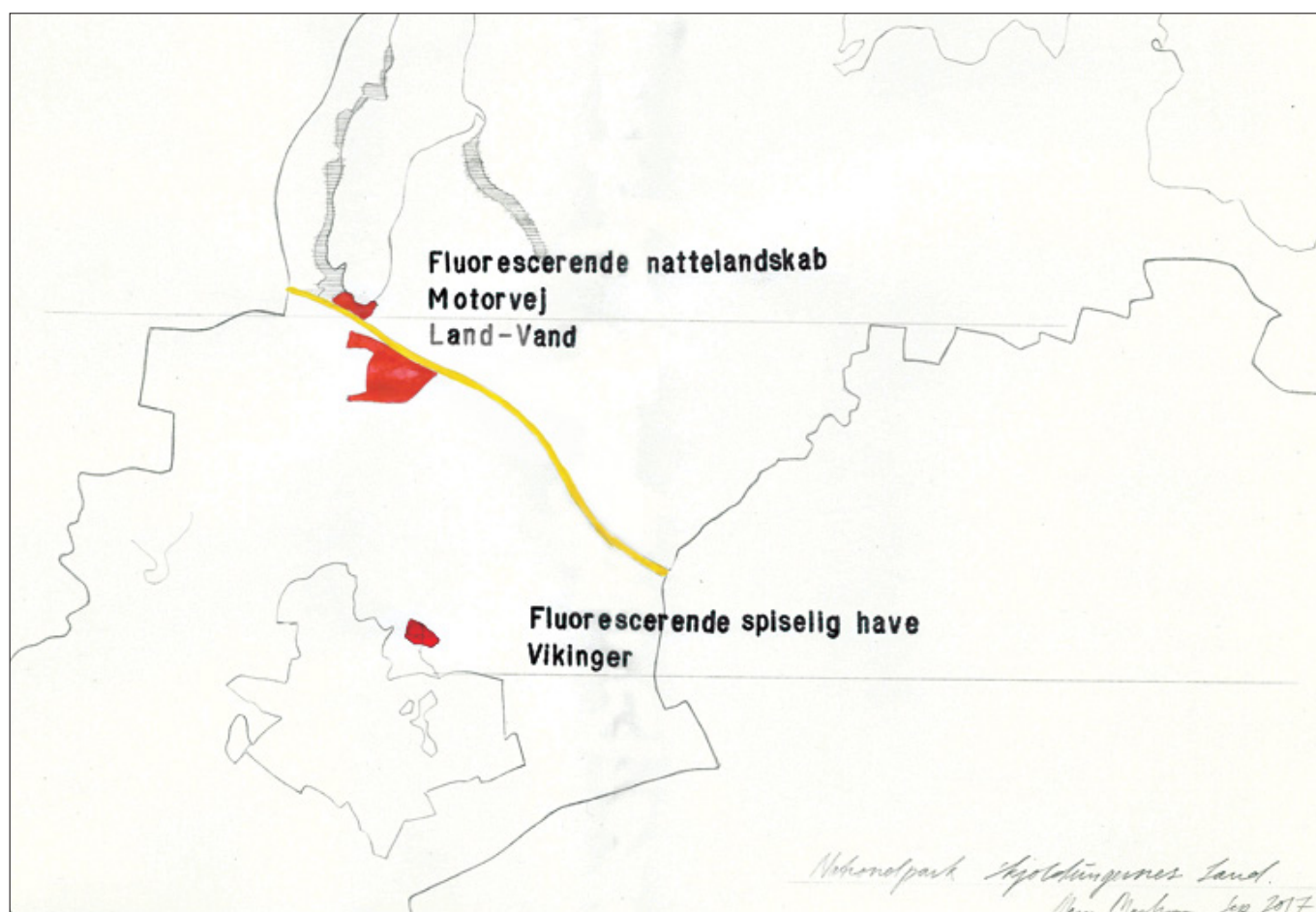
© Foto: Max McClure

Med inspiration fra *Nowhereisland* kan fjorden og fjordlandskabets udfordringer aktiveres som et processuelt eller nomadisk værk, dvs. et værk, der foregår over længere tid på flere forskellige lokationer. I tilfældet *Nowhereisland* sejlede en ny nation, i form af en arktisk ø, rundt om den sydengelske kyst i en periode på godt en måned. En medfølgende mobil ambassade blev opstillet i de syv havnebyer, som øen besøgte. Her kunne interesserede skrive sig op

som borgere i den nye nation. Det lille stykke – ikke kortlagte – land var forinden blevet sejlet fra Svalbard i det norske Nordishav gennem internationale farvande, hvor den blev erklæret en ny nation – *Nowhereisland* – til Sydengland. Et tilhørende website fulgte nationens voksende befolkningstal, som ved projektets afslutning talte over 23.000 nye borgere, som hver fik et stykke af klippeøen tilsendt. Samtidig blev et stykke af øen sendt i kredsløb i rummet.

KUNSTPROJEKTERNE INDEN FOR TEMAET MENNESKE / NATUR KAN UDVIKLES VED AT UNDERSTØTTE, PERSPEKTIVERE ELLER FORTOLKE FØLGENDE PUNKTER FRA NATIONALPARKPLAN 2017-2023:

- 2.4.1 Sikring af immateriel kulturarv
- 5.1.2 Lokale nationalparkdage
- 4.5.4 Nationalparkhøjskolen

Navnet Skjoldungernes Land indikerer nationalparkens forbindelse til fortiden, til historien og specifikt til sagnet om kongeslægten Skjoldungerne, der er efterkommer efter Kong Skjold. I Saxos Danmarkshistorie, Islandske sagaer og andre kilder henføres Skjoldungeslægten til området omkring Lejre. En lang række udgravninger af vikingehaller, skibs- og stensætninger, skatte og artefakter fra jernalder og vikingetid fastslår også, at der gennem 500 år har været et stormandsvælde i Lejre. Fortiden og nutiden er dermed massivt repræsenteret i nationalparkens kulturlandskab.

Hvad med fremtiden, hvordan er den repræsenteret i nationalparken? Hvad med nye historier og nye sagn i nationalparkens landskab? Hvordan ser fremtidige bæredygtige landskaber ud, og kan de måske mindske brugen af elektricitet og samtidig fremme det poetiske og det kulinariske? Og hvordan kan de skabes i et tværfagligt samarbejde mellem fagfolk og kunstnere.

"Hvad består fremtidens landskab af, hvordan ser det ud, hvad siger det om fremtiden og hvordan smager det? Er der 'fantastiske' planter og lyser de måske? Og hvordan ser fremtidens landskabsarkitektur og bygninger ud? Personligt blev jeg meget inspireret ved tanken om at udvikle et kunstværk, hvor jeg bruger de ressourcer omkring botanik, som findes i regi af nationalparken, samt ideen om at samarbejde med en af nationalparkens mange lodsejere. Jeg ser for mig et nyt landskab, meget muligt et 'fantastisk' natte landskab, eller måske bare et 'fantastisk' landskab – men et landskab, som kan mane 'fremtidsbilleder' frem, og 'fantastisk' på en måde, hvor det leger med vores billeder omkring fantasi og virkelighed."

– Marie Markman, kunstner

REFERENCEVÆRK

Tværfaglige pilotprojekter indenfor
landskabsforvaltning

Fluorescerende landskaber, 2017 (indledende skitse/
idé, som kunstneren ikke har researchet på)

© Marie Markman

Side 42: Skitseoplæg til skalaforhold på to mulige
fluorescerende landskaber, hvoraf det ene er spiseligt.
Placeringen angiver ikke et konkret sted, men mere
størrelsen på de to landskaber i forhold til fx synlighed
fra begge sider af en motorvej, tæt på vand og land.

REFERENCEVÆRK

Tværfaglige pilotprojekter indenfor landskabsforvaltning

Marie Markman, *Et spiseligt landskab*, 2012, Nørreport, Aarhus

© Marie Markman

Marie Markman i færd med at plante sit første spiselige landskab på ca. 100 m² i midterrabatten af Nørreport, som er en af de mest trafikerede veje og synlige offentlige rum i Århus. Ved første øjekast ses en række anderledes og fremmedartede vejplanter. Først når man bevæger sig tæt på, opdager man, at

det er spiselige planter. Værket er et paradoks i det trafiktunge område og stiller bl.a. spørgsmål til funktion, pryd og hastighed og åbner for en diskussion af, hvordan fremtidens byrum skal se ud og hvem, der skal udforme det.

REFERENCEVÆRK

Tværfaglige pilotprojekter indenfor
landskabsforvaltning

Jacob Remin, *Tetraider #1*, 2013. Installationsview,
Sejerø Festival

© Foto: Jamie Allen

Tetraider #1 består af en række pyramideformede lysende objekter i varierende højde, som er placeret i en monumental trekantet korncirkel på en mark på det nordlige Sejerø. I jorden under lysobjekterne er højt-talere gravet ned, som afspiller en brummende motor-lyd. *Tetraider #1* spiller på mødet mellem det jordnære og det okkulte og ekstraterritoriale, både i form af UFO-observationer og cargokult. Sidstnævnte betegner en række religiøse bevægelser opstået i Melanesien omkring det 20. århundrede. Centralt er forestillingen om at guddommelige væsener i fremtiden vil forære kultens medlemmer værdifulde og efterstræbte forbrugsgoder. I nationalparken kan lignende projekter sammenkoble fremtidsvisioner inden for landskab, teknologi, bæredygtighed m.v.

Tetraider #1, 2013. Dronefotografi,
Sejerø Festival

© Foto: Julian Bay Nielsen

REFERENCEVÆRK

Tværfaglige pilotprojekter indenfor landskabsforvaltning

Marianne Jørgensen, *SEX*, 2008. Land Art Lolland Falster

© Foto: Niels B.

Værket er udviklet til en udstilling om forplantning og består af ordet *SEX* skrevet på en mark nær ved Fuglsang Kunstmuseum. Ordets bogstaver er dannet af bygplanter. Hele bygmarken er skåret ned, undtagen der hvor bogstaverne står, så ordet *SEX* rejser sig i

duvende bygplanter. Bogstaverne er udformet med et falsk perspektiv, så de lettere lader sig aflæse på skrå i jordhøjde. Efterhånden som byggen vokser, forandres ordets form og farve.

KUNSTPROJEKTERNE INDEN FOR TEMAET MENNESKE / NATUR KAN UDVIKLES VED AT UNDERSTØTTE, PERSPEKTIVERE ELLER FORTOLKE FØLGENDE PUNKTER FRA NATIONALPARKPLAN 2017-2023:

- 1.1.2 Forsøg med natur- og 2.2.2 kulturpleje
- 5.1.3 Adopter et stykke nationalpark
- 4.5 Nationalparken som klasseværelse
- 5.2.4 Demonstrere jordbrug i miljømæssig og økonomisk balance
- - Projekt Fjordland (toårigt projekt omkring Roskilde Fjord støttet af Friluftsrådet)

4. FORSLAG TIL HANDLESPLAN 2018-2023

Kunstprogrammets planperiode går frem til 2023 med opstart af første kunstprojekt i 2018. I forhold til resourcer og prioriteringer, og den kvalitet som nationalparken ønsker i alt sit arbejde, vil nationalparken årligt arbejde for at realisere et til to kunstprojekter af varierende skala og varighed. Overordnet ønsker nationalparken i perioden frem til 2023 at være katalysator og drivkraft for følgende realiseringer:

- To-tre nationale kunstprojekter
- En international konkurrence/Open Call
- To lokale projekter

METODER TIL REALISERING AF KUNSTPROJEKTER

Nationalparken har en vision om, at området skal være laboratorium for bæredygtig udvikling, hvor kunstprogrammet er et ud af flere nyskabende pilotprojekter.

Centralt for realisering af kunstprojekterne er:

- Det stedsspecifikke, dvs. de skal skabes til stederne og gerne udarbejdes på stedet. Enten i naturen eller på værksteder i området
- Tværfaglighed og fællesskab på tværs af lokalsamfund, administration og eksternt involverede
- Mulighed for at etablere (pop-up) værksteder, hvor lokale, nationale og internationale kunstnere kan udvikle kunstprojekterne

Ansvar for opfølgning og implementering af kunstprogrammet ligger hos nationalparkens sekretariat efter løbende beslutninger i bestyrelsen. Alt afhængigt af det enkelte kunstprojekt vil der blive inddraget relevante aktører i de tre kommuner, forskellige kuratorer eller tilkøb af anden kunstfaglig rådgivning.

KUNSTPROJEKT 1 EFTERÅR 2018

NATUR OG MILJØ

Beskrivelse:

Første kunstprojekt udvikles som en performance eller et værk med performativ karakter på vand eller land

Lokalitet:

Den specifikke lokalitet afgøres sommer 2018

Tema:

Benyttelse / Beskyttelse + Menneske / Natur

Emne:

Land/Den grønne del + Vand/Den blå del.
Stenfiskning, plastaffald, næringsberigelse, vandstand eller mere overordnede klima- og miljøspørgsmål

Kunstner:

Kunstner som kan arbejde performativt og borgerinddragende

Økonomi:

Nationalparken

Samarbejdspartnere:

Alt efter tema: geologer, biologer, sejlsportsforeninger, lystfiskere m.v.

KUNSTPROJEKT 2 FORÅR - SOMMER 2019

JORD, GEOLOGI, DELTAGELSE

Beskrivelse:

Første større kunstprojekt med fokus på jord og geologi, samt deltagelse fra lokale og/eller skoletjenester i området

Lokalitet:

Istidslandskabet og geologisk hotspot

Tema:

Benyttelse / Beskyttelse + Menneske / Natur

Emne:

Land/Den grønne del. Jord, geologi, viden og anderledes indsigt i natur og landskab, undervisning og deltagelse

Kunstner:

Afgøres af kurator

Økonomi:

Alt afhængig af størrelse, men minimum 500.000

Samarbejdspartnere:

Skoletjenesten på et naturcenter, universiteter, geologer, borgere m.fl.

KUNSTPROJEKT 3 SOMMER – EFTERÅR 2019

FORBINDELSER, STISYSTEMER

Beskrivelse:

Formålet er at sætte fokus på nationalparkens stisystemer. Kunstprojektet kan realiseres som et midlertidigt/permanent værk eller i form af en udstilling med minimum tre kunstnere. Optimalt en større kurateret udstilling med nedslag flere steder langs nationalparkens stisystemer

Lokalitet:

På Skjoldungestierne, Fjordstien eller i Det Historisk-Genealogisk-Peripatetiske Akademi/Dyrehaven

Tema:

Benyttelse / Beskyttelse. Kunst som bidrag til anderledes forvaltning af landskabet

Emne:

Land/Den grønne del

Kunstner:

Op til kurator og alt afhængig af tema. Ved udstilling evt. en blanding af lokale og kunstnere udefra

Økonomi:

Afhænger af antal kunstnere. Minimum 50.000 til et midlertidigt kunstprojekt. Optimalt minimum 300.000 til udstilling med flere værker

Samarbejdspartnere:

Afhænger af kurator og kunstner(e)

KUNSTPROJEKT 4 VINTER 2019 – FORÅR 2020

VANDVEJEN IND TIL NATIONALPARKEN

Beskrivelse:

International konkurrence med inviterede kunstnere eller Open Call om "Vandvejen ind til nationalparken". Et værk eller flere værker, der skal ses fra vandet eller foregår på vandet - eller en udstilling med flere kunstnere, som markere forskellige spor på fjorden og vandvejene ind til området

Lokalitet:

Nordlige indgangsveje til Roskilde Fjord

Tema:

Afklares ved konkurrencebeskrivelse og status på nationalparkens udvikling

Emne:

Vand/Den blå del. Afklares ved konkurrencebeskrivelse

Kunstner:

Op til kurator og afhængigt af udstilling eller konkurrence/Open Call

Økonomi:

300.000 – 1.500.000 for et kunstværk (afhængigt af størrelse, omfang, konkurrencefacilitering m.v.), udstilling med minimum 2-3 kunstnere: Minimum 300.000

Samarbejdspartnere:

Afhænger af kurator, kunstnere og specifikke lokaliteter, men lokal inddragelse er væsentlig

KUNSTPROJEKT 5 FORÅR 2020 – EFTERÅR 2020

FREMTIDSLANDSKAB, MODERNE SAGN

Beskrivelse:

Udvikling af et fremtidslandskab (fx lysende eller spiseligt), moderne sagn og moderne forvaltning af landskabet. Processen er længere og involverer samarbejde med bl.a. lodsejere, bioforskere, lokale m.v. Levetiden af værket afhænger af flere faktorer, som vil blive afklaret i projektudviklingen

Lokalitet:

Synlig mark i nationalparken, evt. tæt på motorvej

Tema:

Menneske / Natur

Emne:

Land/Den grønne del, fremtidens landskab, tværfaglighed, forskning

Kunstner:

Op til kurator

Økonomi:

Alt afhængigt af finansiering: 300.000 – 1.000.000

Samarbejdspartnere:

Lodsejere, bioforskere, universiteter, lokale m.v.

KUNSTPROJEKT 6 EFTERÅR – VINTER 2020

VANDRING, STAFET, OVERLEVERING, INDSAMLING

Beskrivelse:

Mindre kunstprojekt i form af en proces, mere end et fysisk værk. Kan udvikles som en performance, et værk med performativ karakter eller som en længerevarende proces fx i forbindelse med en lydvandring eller et lydværk

Lokalitet:

På Skjoldungestierne, evt. tæt på Boserup Skov og Kimmerhus, hvor Skjoldungestien møder Fjordstien

Tema:

Benyttelse / Beskyttelse

Emne:

Op til kurator

Kunstner:

Op til kurator

Økonomi:

25.000 – 500.000

Samarbejdspartnere:

Op til kurator og alt afhængigt af emne

KUNSTPROJEKT 7 FORÅR 2021

NATURSYN FØR OG NU

Beskrivelse:

En dialogudstilling eller et dialogværk, der sætter fokus på natursyn gennem tiden. Samtidskunst overfor tidligere værker fra området, eksempelvis L.A. Ring

Lokalitet:

Roskildeområdet, Skt. Jørgens Bjerg, Skt. Agnes m.v.

Tema:

Benyttelse / Beskyttelse eller Menneske / Natur

Emne:

Land/Den grønne del og Vand/Den blå del

Kunstner:

Op til kurator

Økonomi:

Alt afhængigt af omfang

Samarbejdspartnere:

Danmarks Naturfredningsforening, lokale kunstforeninger, L.A. Rings Venner, museer m.fl.

KUNSTPROJEKT 8 EFTERÅR 2022 – FORÅR/SOMMER 2023

SKOVVEJEN IND TIL NATIONALPARKEN

Beskrivelse:

Konkurrence med inviterede kunstnere, Open Call eller udstilling med flere deltagende kunstnere om Skovvejen ind til Nationalparken

Lokalitet:

Skovhøjlandet i Bidstrup Skovene. Evt. et værk med udgangspunkt i Lerbjergtårnet

Tema:

Land/Den grønne del

Emne:

Afklares ved konkurrencebeskrivelse

Kunstner:

Op til kurator

Økonomi:

300.000 – 1.500.000 for et kunstværk (afhængigt af størrelse, omfang, konkurrencefacilitering m.v.), udstilling med minimum 2-3 kunstnere: Minimum 300.000

Samarbejdspartnere:

Statens Kunstfond, hvis konkurrencedelen vælges. Evt. Lerbjergcenteret, hvor kunstnerne kan bo under udvikling af værkerne

6. ORGANISATION OG PROCES

Styregruppen for projektet Skjoldungelandet færdiggjorde i 2013 sit oplæg til en nationalpark, der dannede baggrund for statens godkendelse af den første nationalpark på Sjælland. Nationalparken åbnede i marts 2015. Den fik navnet Nationalpark Skjoldungernes Land og omfatter land og vand i dele af Frederikssund, Lejre og Roskilde kommuner. Nationalparken ledes af en bestyrelse, udpeget af staten, og bestyrelsen har nedsat et Nationalparkråd med repræsentanter for foreningslivet, lokalbefolkningen, lokale myndigheder og interesseorganisationer. Dette råd rådgiver bestyrelsen i sager af betydning for nationalparken. Samtidig er nedsat et sekretariat, som varetager den daglige drift og bidrager til at udarbejde og gennemføre nationalparkplanen.

Som sin første opgave udarbejdede nationalparkens bestyrelse Nationalparkplan 2017-23. Planen indeholder en række indsatsområde, der danner grundlaget for udviklingen af nationalparken seks år frem. Et af indsatsområderne er udarbejdelsen af et program for, hvordan

kunstprojekter kan spille en rolle i nationalparken og understøtte nationalparkens formål og målsætninger.

I samme periode fra 2014-17 nedsatte Lejre Kommune sit første Billedkunstråd. Rådet satte fra begyndelsen fokus på kunst i det åbne kulturlandskab, der udgør størstedelen af kommunen. Med økonomiske midler fra kommunen og Statens Kunstfond er der blevet afholdt et seminar om emnet, udarbejdet et stedsspecifikt kunstprojekt og flyttet et konkret kunstværk ud i landskabet.

I 2016 besluttede Billedkunstrådet at søge Statens Kunstfond om tilskud til udvikling af et kunstprogram for nationalparken, idet rådet kunne henvise til indsatsområdet i nationalparkplanen. Statens Kunstfond imødekom ansøgningen i begyndelsen af 2017. Da opgaven med udviklingen af kunstprogrammet havde nationalparken som genstandsområde, blev arbejdet organiseret i nationalparkens regi.

Bestyrelsen nedsatte således i foråret 2017 en Kunstgruppe, der fik følgende sammensætning:

- Anne Stausholm, formand for Kunstgruppen (medlem af Nationalparkbestyrelsen)
- Mogens Petersen (medlem af Nationalparkrådet)
- Bente Skytte (medlem af Nationalparkrådet)
- Claus Helweg Ovesen (medlem af Nationalparkrådet)
- Henrik Bruun (medlem af Lejre Kommunes Billedkunstråd)

Ved møderne i Kunstgruppen deltog endvidere:

- Anne Lumholt (repræsentant for bidragsyder Lejre Kommune)
- Anders Bülow (Nationalparkchef i sekretariatet)
- Camilla van Deurs Formann Jensen (Nationalparkkoordinator i sekretariatet)
- Stenka Hellfach (ekstern kunstrådgiver, Somewhere – bureau for offentlig kunst)

Kunstgruppen har bistået i processen, medvirket til udvikling af ambition, indsatsområder, områdestrategi og projektinspiration samt kvalificeret indhold og placeringer frem mod realisering af kunstprogrammet. Kunstgruppen har løbende haft en reference til nationalparkens råd og bestyrelse, som har godkendt kunstprogrammet. Med afslutning af kunstprogrammet er kunstgruppens opgave ophørt.

Kunstgruppen har afholdt syv gruppemøder, samt været arrangør ved aktiviteter i forbindelse med udarbejdelse af programmet. Omkostningerne ved udarbejdelsen af programmet har været dækket af et tilskud på 122.500 kr. fra Statens Kunstfond og et tilskud på 27.500 kr. i 2017 fra puljen, som Lejre Kommune har afsat til Billedkunstrådets arbejde. Tilskuddet dækker samlet set honorar til rådgiver, kunstnerworkshop og formidling i forbindelse med kunstprogrammet. Endvidere har midler fra nationalparkens budget dækket Kunstgruppens mødevirksomhed samt andre af Kunstgruppens aktiviteter.

KUNSTNERWORKSHOP

Udviklingen af kunstprogrammet tog afsæt i et krav fra Statens Kunstfond om at afholde en kunstnerworkshop tidligt i det strategiske arbejde for at sikre, at kunstnerne blev involveret så tidligt som muligt. Kunstnerne blev udvalgt af rådgiver ud fra deres forskellige kunstpraksisser og ud fra kriterier som erfaring og viden inden for naturområdet, tværfaglighed, sociale processer og lokalinddragelse.

Fordelen ved at bringe kunstnerne ind tidligt er for det første, at udviklingen af kunst, i så stort et område som nationalparken er, sættes i gang af flere stemmer, tilgange og diskussioner og ikke mindst med et tydeligt kunstnerisk indhold fra starten. De kunstneriske perspektiver og tilgange sikres en større resonans gennem hele forløbet og ikke blot som et æstetisk element, som tilføjes i slutfasen. Kunstnernes deltagelse har gjort det tydeligt for de involverede i processen, hvordan kunstnere arbejder, hvordan værker udvikles og ikke mindst spændvidden i kunstneriske praksisser. Lignende inddragelse af kunstnere kan med fordel ske inden for andre fagområder, eksempelvis i landskabsforvaltning og byplanlægning.

INSPIRATION TIL EFTERFØLGELSE

Arbejdet med Kunstprogram for Nationalpark Skjoldungernes Land og dermed for sammentænkning af kunst, natur og miljø er et pilotprojekt, som ikke er udviklet i samme format og omfang i dansk sammenhæng. Det er ambitionen, at kunsten i nationalparken ikke skal begrænses til en enkelt begivenhed eller en kortvarig indsats. Visionen er at fastholde en langsigtet og vedvarende dialog om kunsten i området. Det er ønsket, at arbejdet kan generere ny viden om kunstens potentialer i den type offentligt rum, som en nationalpark er og samtidig inspirere andre nationalparker og kommuner til, hvordan kunst kan tænkes ind i lignende processer.

SOMEWHERE

NATIONALPARK
SKJOLDUNGERNES LAND

STATENS KUNSTFOND

Lejre
Kommune

Kunstprogram for Nationalpark Skjoldungerens Land er udarbejdet af Somewhere i samarbejde med en Kunstgruppe under Nationalpark Skjoldungernes Land. Kunstprogrammet er støttet af Statens Kunstfond, Lejre Kommunes Billedkunstråd og Nationalpark Skjoldungerens Land.